

III.

AZ OKTALAN ÁLLATOK. A LELKETLEN TERMÉSZET.

55. Az állatok.

„Az oktalan állatok is Isten művei; az Isten iránti tisztelet megkívánja, hogy az ő munkáival tisztelettel bánjak; könnyelműséggel azokat ne kínozzam; erejük felett ne terheljem s gondjukat viseljem.“ (Channing—Krizsa: A ker. vallás elemei.)

Isten minden teremtményével szemben kötelességeink vannak. Ha nem is oly természetű kötelességek, mint amilyen a személyekkel szemben, hanem olyanok, amelyek az embertől, mint személyiségtől méltán elvárhatók. Az állatok ösztönszerűen élnek. Itélőképességük nincsen, de azok is éreznek, szenvednek, az igaz ember pedig nem okoz szükségtelenül fájdalmat semminek. Különösen a házi állatok igényelnek nagy gondot, mert azok az embernek valóban hasznot is hoznak, a nemzeti vagyonnak egy jó részét több államban az állattenyésztésből eredő jövedelem teszi ki. Igaz, az ember húsevő is és táplálkozásának egy része nemcsak az állatok termékeiből (tej, tojás) kerül ki, hanem a levágott állatok húsból is. Ez mindenesetre kegyetlenségnek látszik, de az állatok levágását lehet úgy eszközölni, hogy az minél kevesebb fájdalommal járjon. A jó ember fölösleges fájdalmat nem okoz egyetlen állatnak sem. Különösen nagy gond fordítandó a hasznothajtó háziállatokra, mert ezek a tulajdonosoknak a létfenntartáshoz szükséges anyagi javakat szolgáltatják. Az állatokat nemcsak táplálkozásra, hanem tudományos kísérletekre is fel szokták használni. Kegyetlen eljárásnak látszik, de magasabb céloknak áll szolgálatában és csak a sentimentalismus csinál erkölcsi kérdést belőle éppen úgy, mint a húsevésből,

Az állatok között vannak vad, kártékony és az emberi életre veszedelmesek is. Ezekről való védekezés, sőt ezeknek

az írtása nemcsak jogosult, hanem a jól felfogott érdek is azt parancsolja. Természetesen a fölösleges kegyetlenségek itt is kerülendők. A vadászat kitűnő sport, de ellenszenvessé válik, ha a súly az állatok céltalan lelövésére helyeződik.

Nagyon elítélendő az az eljárás, midőn valaki igás állattal kegyetlenül, durván bánik. Az állatvédő egyesületek az ily eljárások ellen szervezetet is létesítettek.

Nem tartozik az állatvédelemhez egyes állatoknak túlságos elkényeztetése. Az olyan sentimentalismus és különcség, amire semmi szükség sincsen. Amikor az emberek egy jó nagy része nyomorog vagy éhen hal, akkor a jóságnak, ha az igazán jóság, van hol jótéteményt gyakoroljon, nem szükség ezért az állatvilágban keresni tárgyat.

56. A növények.

„A lelketlen természetet is, mint Isten munkáját tartozom kímélni; a növényeket, csemetéket, fákat ápolni, s ültetés és oltás által szaporítani; csupa pajkosságból s ok nélkül nem pusztítani; mert vétek azt rongálni, aminek én és embertársaim hasznát vehetjük“. (Channing-Kriza).

A növényvilág is Isten csodálatos alkotásainak egyik remeke. Azok erre a világra sok szempontból szükségesek. A legszembetűnőbb szükség éppen a táplálkozásunkban mutatkozik.

Azonkívül a természet díszei is. Az Isten azt akarja, hogy ezen a világon minden haladjon és fejlődjék. Az embernek nemcsak az a kötelessége, hogy a világon előtte álló növényvilágot ne rongálja, hanem az, hogy azt fejlessze. A szépet a hasznossal ezen a téren nagyon könnyen össze lehet egyeztetni. A jól elrendezett gyümölcsös, veteményes vagy virágos kert egyúttal hasznót is hoz a tulajdonosoknak, nemcsak gyönyörűséget okoz a szemnek.

A kultúra fogalmával szoros kapcsolatban van a növényeknek az ápolása, fejlesztése.

A növények ápolása azonban nemcsak egyéni szempontból fontos, hanem társadalmi szempontból is. Az embernek nemcsak magára kell gondolnia, hanem másokra is. Az utcák, közterek akkor szépek városon és falun, ha azok fákkal vagy virágokkal be vannak ültetve.

A fáknak, virágoknak dúrva bántása, megsértése vagy írtása társadalom-ellenes, dúrva lélekre mutat. Különösen ak-

kör ítélendő el súlyosan, ha azért tették, hogy azzal más ember tulajdonában kárt tegyenek.

57. Emlékművek, műalkotások.

„A művészet és mesterség munkáit megbecsülni és nyilvános emlékeket, sírköveket kímélni kötelességem.” (Channing—Krizsa) Channing Vilmos elgondolása a lélek mélyéből született. A síremlékek az emberi kegyeletnek, a műalkotások pedig az emberi szellem teremtő erejének a kifejezései. Ezeknek megbecsülése, gondozása minden nemes léleknek a legfőbb és a legnemesebb vágya.

Az ókori művelt népek nagy gondot fordítottak az ősök kultuszára. Ma is minden vallásos ember őseinek, barátainak, hozzátartozóinak sírját gondozza, emlékkővel látja el. A törvény is különös védelemben részesíti. Aki temetőhöz, sírhoz tartozó tárgyakról valamit eltulajdonít, vagy megsért, mint valás ellen vétőt bünteti a köztörvény, ami sokkal nagyobb, mint a közönséges esetekben kiszabott büntetés.

A műalkotások igen gyakran nemcsak a szépségnek, hanem valamely erkölcsi (nemzeti) eszmének is a kifejezői. Elvadult állapotokra mutat, midőn az emberek szobrokat, képeket vagy más műalkotásokat rombolnak szét azért, mert esetleg nem értenek egyet azzal az eszmével, melyet azok kifejeznek. Ezek az élettelen tárgyak nem éreznek, de az emberiség élő lelkiismerete mindig fájdalomba, gyászba borul, valahányszor ily barbárságokról vesz tudomást.